ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՒՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1865 — ԹԻՒ 763

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Յայտնի է որ Աւստրիոյ Ֆրանչիսկոս-Յովսէփ կայսրը՝ իւր յայտարարութեամբը որ 'ի 8—20 Հոկտեմբերի 1860, խոստացաւ իւր ամեն ժողովրդոց՝ մասնակից ընել զիրենք կայսրութեան բարձրագոյն գործոց կարգադրութեանը, հաստատելով ազգային ընդհանուր ժողովմ, ուր զանազան ազգայնութիւնները, որոցմէ բաղկացեալ է Աւստրիոյ տէրութիւնը, երեսփոխաններ պիտի յուղարկէին և իրաւունք պիտի ունենային մասնակից ըլլալու տէրութեան դրամական և ուրիշ ամեն գլխաւոր գործոց մատակարարութեանը։

Կայսերական յայտարարութեան գործադրութեանը համար, Նորին Վեհափառութիւնը 1861 փետրուարի 9—21ին հրամանագիր մի հրատարակեց, որուն զօրութեամբը ազգային ընդհանուր ժողովը հաստատուեցաւ և Աւստրիոյ հպատակ զանազան ազգայնութիւններէն շատերը իրենց երեսփոխանները յուղարկեցին, ու ժողովը Վիէննայի մէջ գումարուելով սկսաւ մասնակից ըլլալ տէրութեան գործոց մատակարարութեանը. սակայն Հունգարիան և Խռուաթստանը զանազան օրինաւոր պատճառներ յառաջ բերելով, չուզեցին երեսփոխաններ յուղարկել յիշեալ ազգային ընդհանուր ժողովոյն մէջ. և ոչ անոր տնօրէնութեանցը և որոշմանցը մասնակից եղան։ Նաև այս կերպիւ մինչև ցայսօր անհնար եղաւ ազգային ընդհանուր ժողովը կատարելապէս գումարել։ Ուստի Ֆրանչիսկոս Յովսէփ օգոստափառ կայսրը ճանչնալով Հունգարացւոց տրտունջները բոլորովին բառնալու և սահմանադրական միութիւնը ամուր հիմանց վերայ հաստատելու իւր ընդարձակ կայսրութեանը մէջ, արժան համարեցաւ 1860ին հրատարակած իւր յայտարարութիւնը և 1861ին հրատարակած իւր հրամանագրին տնօրէնութիւնները Հունգարիայի և Խռուաթստանի ազգային ժողովոց քննութեանցը ներկայացնել, և անոնց ընելու որոշմանցը ուշադրութիւն մատուցանել։ Եթէ անոնք օրինաւոր փոփոխութիւններ առաջարկելու ըլլան յիշեալ սահմանադրական ընդհանուր տնօրէնութեանց վրայօք, և այս փոփոխութիւնները եթէ հակառակ չըլլան տէրութեան ամբողջութեանը և զօրութեանը հաստատուն մնալուն, յայնժամ Նորին Վեհափառութիւնը՝ իւր միւս ժողովրդոց ազգային օրինաւոր երեսփոխանաց կարծիքը առնելով նոյն փոփոխութեանց վրայօք, պիտի վաւերացնէ զայնոսիկ իւր կայսերական հրամանագրովը։

Բայց մինչև որ այս ամեն բաները ըլլան, ազգային երեսփոխանական ընդհանուր ժողովը պիտի չգումարուի. զոր Աւստրիոյ օգոստափառ կայսրը՝ իւր հրովարտակաւը որ 'ի 8—20 Սեպտեմբերի, առժամանակեայ կերպիւ կըդադրեցնէ, առանց այս դադարման պայմանաժամ մի նշանակելու։

Աւստրիոյ սահմանադրական կառավարութիւնը այս կերպիւ դադարելով, նոյնինքն Աւստրիոյ կայսրը՝ իւր խորհրդոց օգնականութեամբը պիտի կարգադրէ և պիտի որոշէ ստիպողական մեծ գործերը՝ մանաւանդ 'ի մասին դրամական տնօրէնութեանց։

Իրաց այս վիճակը, որ սահմանադրական վարչութիւնը առժամանակեայ կերպիւ կըջնջէ Աւստրիոյ ընդարձակ կայսերութեանը մէջ, յառաջ կուգայ զանազան ազգայնութեանց անմիաբանութենէն. և այս վիճակը պիտի տևէ որչափ ժամանակ որ յիշեալ ազգայնութիւնները չհամաձայնին սահմանադրական հիմանց վրայօք և իրենց հաւանութիւնը չտան հասարակաց կարգադրութեան մը, որ ընդունելի ըլլայ ամենուն։

Աւստրիոյ մէջ պատահած քաղաքական այս ծանր դէպքը մեծ ազդեցութիւն ըրաւ կենսագաղէտ ազատասէր անձանց վերայ. որոնք երկու կերպ մեկնութիւն կուտան այս բանին։ Առաջինը այն է, որ Աւստրիոյ կառավարութիւնը կամեցաւ Հունգարիայի կամքը կատարելով՝ անոր հետ հաշտուիլ. վասնզի Բրուսիոյ հետ պատերազմ մի բացուելու որ ըլլայ, Աւստրիան դժուար կացութեան մը մէջ պիտի գտնուի 'ի մէջ Հունգարիայի և Իտալիոյ, որ երկուքն ալ իրեն հակառակ են. ուստի փութացաւ այս հաշտութեամբ Հունգարացւոց համակրութիւնը ձեռք բերել։

Երկրորդ մեկնութիւնը քիչ մը մութ ու երկբայական է. և կըսուի թէ Աւստրիան Բրուսիոյ հետ միաբանելով՝ երկուքը մէկտեղ կուզեն սանձել ազգային երեսփոխանական ժողովոց ընդդիմութեան չափազանց ազատութիւնները և 'ի դերև հանել սահմանադրական վարչութեան դրութիւնը. որ շատ երկիրներու մէջ անարժան կերպիւ 'ի գործ դրուելով. հասարակաց անդորրութիւնը կըվրդովէ և ազգային յառաջադիմութեանց արգելք կըլլայ։

Իռլանտայի մէջ մտերս Ֆէնիանիզմ անուանեալ ընդարձակ դաւակցութիւն մի երևան ելաւ. որուն գլխաւոր նպատակն է հասարակապետութիւն մի հաստատել Իռլանտայի մէջ, որ այժմ Միացեալ է Մեծին Բրիտանիոյ թագաւորութեանը հետ։ Քահանաները, կըսէ Թայմզ օրագիրը, այս դաւակցութեան մէջ անիշխանութեան ոգի մը կըտեսնեն, որ ոչ միայն հակառակ է քաղաքական բարեկարգութեան և հպատակութեան, այլ և կրօնական կարգադրութեանց վրդովիչ. անոր համար փութացան իրենց ամենայն զօրութեամբը դէմ դնել այս չարագուշակ ոգւոյն. որով թէ՛ կառավարութեան և թէ՛ հասարակութեան երախտագիտութեանը արժանի եղան։

Ֆէնիանիզմ կոչուած դաւակցութիւնը շատ ընկերներ ունի ո՛չ միայն Անգղիոյ մէջ այլ և Ամերիկայի զանազան կողմերը. վասնորոյ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութեան կողմանէ ամեն ազդու միջոցները 'ի գործ դրուեցան այս խռովայոյզ ընկերութեան գլխաւորները և մասնակիցները ձեռք ձգելու համար։ Ոստիկանութիւնը արդէն շատ յանցաւոր անձինք բռնեց և 'ի բանտ դրաւ. ուստի տարակոյս չկայ թէ քիչ ժամանակուան մէջ բոլորովին անհետ պիտի ըլլայ այս դաւակցութիւնը, որ հասարակաց միտքը անհանգիստ ընելու պատճառ տուաւ։

Մեծին Բրիտանիոյ քաղաքական ծերունի անձանց սովորական հիւանդութիւնը՝ այսինքն յօդացաւու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

(Շարունակութիւն եւ վերջ։)

Մտիկ ըրէք հիմա մուրացկանի մը երախտագիտութիւնը։ Քանի մը տարի առաջ մուրացկան մի եկաւ Թիրէա, ուր տեղի հոգաբարձուն իմ եղբօրորդիս էր, և ողորմութիւն խնդրեց, իր աղքատութեանը իրքը պատճառ չէր, ու որևիցէ ծառայութեան համար իր կատարեալ անկարողութիւնը եղբօրորդւոյս սիրտը շարժեցին, որ անոր ամեն անգամ ներկայանալուն օգնէ իրեն։ Որու մտքէն կանցնէր թէ այն աղքատը ժամանակով հոգաբարձուին օգնական պիտի ըլլար։

Օր մի եղբօրորդիս սուրհանդակէն քսակ մի լեցուն ոսկի ընդունեց, պարտիք գնելու համար, և իր գրպանին մէջ դրաւ կղպեց։ Պէտքը այնպէս բերաւ որ այն առեն Թիրէա գտնուիմ։ Իրիկունը հազիւ թէ անկողին մտած կինք դրանը զարնուիլը լսեցինք. կըբանանք. և ահա մուրացկանը արտորնօք ներս կըմտնէ ու կիմացնէ իմ եղբօրորդւոյս թէ քանի մի ժամ յառաջ երկու չարագործ գիւղացի անտառին մէջ, որոնք խորհուրդ ըրին որ գիշերով գան ու գոմերը կրակի տան, ու հրկիզութեան շփոթութեանը մէջ տունը մտնեն ու դրամները յափշտակեն։ Հոգաբարձուն անմիջապէս որչափ կրցաւ իր բարեկամները հաւաքեց ու գոմին մէջ պահուըտեցուց զանոնք։ Հազիւ թէ մէկ ժամ անցաւ և ահա գողերը եկան ու կը ջանային որ գոմը կրակի տան։ Հոն բռնեցինք զիրենք ու ոստիկանութեան ձեռքը տուինք որ իրենց չարագործութեան պատիժը կրեն։

Թէ որ իմ եղբօրորդիս այս աղքատին գիմ այնքան գթած չըլլար, գուցէ այն ալ յուսահատութեամբ ինքն ալ կըմիանար այն մարդասպաններուն հետ, կամ գուցէ չէր գար հոգաբարձուին խնաց տալու։ Որչափ աղէկ է ուրեմն որ ամեն կարգի մարդիկ բարեկամ ունենանք։ Բաւական է որ մարդ է, մէկը՝ որուն կարող եղած առենդ պէտք է որ օգնէք։

Պզտիկ ըլլայ՝ թէ աղքատ, մէկը չըլլայ անարգէք,
Մարդ են անոնք ձեզի պէս, ալ ուրիշ ինչ կ'ուզէք։

Թէ որ չուզէք օգնել աղքատներուն ու թշուառներուն անոնք ալ յուսահատութենէն պիտի սորվին գողութիւն ընել ձեզ։ Թէ որ ընդհակառակը օգնէք անոնց, կրնան անոնք ալ որևիցէ կերպով փոխարինել ձեզ։

Եթէ օգուտ մի ևս չըտեսնէք ձեր մարդասիրութենէն, այն ուրախութիւնը թէ թշուառ մէկուն օգնեցիք՝ ձեզի բաւական փոխարէն չէ՞։

Այս ալ գիտնաք, տղաք, թէ բարեգործութեան տեսակներուն ազնուագոյնը այն է, որ մենք մեր վաստակին մէկ մասն զրկենք, կամ մեզ հարկաւոր եղածէն իսկ՝ տառապեալ մարդիկը օգնելու համար, և որ աւելին է՝ գաղտուկ 'ի գործ դնենք զայն, որ առանց ըլլանք թէ մտնաւոր պատճառ մի հանելու զմեզ գոյն գործելու։ Այս պարագային մէջ մտիկ ըրէք որ բարեսիրտ Գրիգորին պատմութիւնը լսեմ ձեզ։

Ուրեմն օր յառաջ այս տղան, որ ուրիշ անգամ հանդարտ կուտէր, այն օրերը կերևար թէ սաստիկ անօթի էր։ Սպասաւոն նախաճաշիկին առենը, կըտեսնէր որ որչափ կարելի է իրեն մեծ կտոր հաց տան ու շատ թացան, և իր ուզածը առածին պէս որևիցէ պատճառով անմիջապէս կըփախչէր։ Տուն դառնալուն պէս դարձեալ քիչ մի հաց կուզէր. վասնզի դեռ անօթի եմ կըսէր։ Մայրը չէր կրնար իմանալ թէ իր որդւոյն մէկէն 'ի մէկ այս ախորժակութիւնը ո՞ւսկից յառաջ կուգար, ու միտք ըրաւ որ լրտեսէ։

Հետևեալ օրը երբ հացն ու թացանը առաւ, և իր սովորութեանը պէս դանէն դուրս ելաւ, մայրը պատուհանէն գլուխը հանեց, ու տեսաւ որ պատերուն տակէն գաղտուկ կ'երթար, մինչև հասաւ իրենց դրացիներէն մէկուն տունը ու դռնէն մտնելով պատուհաններէն մէկը զարկաւ։ Այս դրացին կօշկակար էր և տասնևհինգ օրէ 'ի վեր հիւանդ պառկած։

Հազիւ թէ Գրիգորիկ պատուհանը զարկաւ. շուտ մի դեղնած դէմքով ու պատռտած հագուստով տղայ մի երևցաւ։ Գրիգորիկ իր հացը անոր տալուն պէս, առանց բառ մի խօսելու արտորնօք տուն դարձաւ։

Ուրախութեան քաղցր արտասունք թրջեց մօրը արտեւանունքը երբ իր զաւկին այս գործը տեսաւ. բայց միտք ըրաւ այս պարագային մէջ փորձել թէ անիկա առաքինութեան մէջ ո՞րչափ յառաջացած է, և թէ ունի՞ ժուժկալութիւն տեսնելով թէ իր բարի գործոյը համար կ'անարգուի։

Քանի մի վայրկենէն եկաւ Գրիգորիկ. և ուրիշ անգամուան պէս աղաչեց որ իրեն քիչ մի հաց տան։

«Անկուշտ ես կըսայիմ» ըսաւ մայրը, դէմքը երես բարկացած ձևացնելով։ Ո՛հ, մի բարկանար, մայր իմ, պատասխանեց Գրիգորիկ, միայն քիչ մի հաց ալ տուր։

(1)Տես լրագրոյս նախընթաց թիւը։

Թիւնը՝ քանի մը շաբաթէ 'ի վեր կընդդէ զլորտ Բէլմըրսթըն և Տէրպի կոմսը․ կերևի թէ այս երկու երևելի անձինքը, որոց առաջինը՝ ազատասիրական կուսակցութեան և երկրորդը՝ պահպանողական կուսակցութեան գլուխն է, մօտերս պիտի պարտաւորին քաղաքական ասպարէզէն բոլորովին քաշուիլ։ Լորտ Բէլմըրսթընին պիտի յաջորդէ, կըսեն, Ռասէլ կոմսը կամ միստր Կլէտսթըն․ բայց Տէրպի կոմսին յաջորդը յայտնի չէ տակաւին․ ստոյգ է որ իւր որդին լորտ Ստանլէյ կրնայ արժանաւորութեամբ յաջորդել իւր հօրը, որուն քաղաքականութեանը ինքն ալ համաձայն է ըստ բազում մասանց, սակայն ազատասիրական սկզբանց մասին չհամաձայնիր․ ինչու որ լորտ Ստանլէյ՝ շատ պարագայից մէջ յայտնեց թէ ինքն շատ ազատասէր անձ մընէ։

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց դրամական կացութիւնը երթալով կըծանրանայ և մօտերս լաւանալու յոյս մի չտեսնուիր։ Այս բանը շատ աղէկ գիտեն Վաշինկթընի մէջ․ կառավարութիւնը հարկ համարեցաւ այնպիսի միջոց մի բանեցնել, որ ոչ սակաւ անհանգիստ կընէ այն ամեն անձինքը՝ որ Ամերիկայի ազգային պարտատոմսակներ ունին ձեռքերնին։ Նիւյորքէն տեսուչը գործակալ մի յուղարկեց 'ի Ֆրանքֆորթ որպէսզի 'ի ժողով հրաւիրէ Ամերիկայի դրամաթուղթ ունող գերմանացիները և քաջալերութիւն տայ անոնց։ Ուստի այս գործակալը հասաւ 'ի Ֆրանքֆորթ և Օթէլ տը Ռիւսի կոչուած պանդոկին մեծ սրահը գումարելով Ամերիկայի դրամաթուղթ ունեցողները սկսաւ ըսել անոնց՝ թէ ինքը եկած չէ նոր փոխառութիւն մի ընելու ուրիշ անձինքներէ, թէ ներկայ գտնուող դրամագլխատէր յարգելիները, որոց ձեռքն է Ամերիկայի պարտամուրհակաց տասնէն ինը, տակաւին բաւական ատակ ունին Վաշինկթընի կառավարութեան կարօտութիւնները լեցնելու։ Յետոյ յաւելցուց, թէ ինքը ուրիշ բանի համար չէ յուղարկուած բայց միայն այս մեծարգոյ ժողովոյն առջև դնելու Հիւսիսային Նահանգաց դրամական ճիշտ կացութիւնը։

Յիշեալ գործակալը ըսաւ, թէ զինուորական և քաղաքական պաշտօնատարաց եւ մնացած ամսականները վճարուելէ ետև, ազգային պարտքը 1500 միլիոն ֆրանք պիտի ըլլայ, որուն տարեկան տոկոսը 825 միլիոն ֆրանք կըներկայացնէ։ Այս գումարները հատուցանելու համար կըհաշուեն թէ 1866ին եկամուտը 2000 միլիոնի չափ պիտի ըլլայ։ Ատենաբանը յաւելցուց թէ Վաշինկթընի ազգային ժողովը հաւանականաբար պիտի ընդունի և պիտի վաւերացնէ օրինաց առաջարկութիւնը, որով նոր հարկ մի պիտի դրուի դուրս ելած ծխախոտին, բամպակին և ուրիշ վաճառաց վերայ․ և այս կերպիւ եկամուտէն 300 միլիոն պիտի աւելնայ։

Իտալիոյ կառավարութիւնը մօտերս հրատարակեց իւր յայտարարութիւնը 'ի մասին երեսփոխանական ընտրութեան․ որուն մէջ գրուցուած է թէ Իտալացի ժողովուրդը կրնայ մեծ վստահութիւն ունենալ ապագային վերայ եթէ այնպիսի երեսփոխաններ ընտրէ, որոնք պարկեշտ և գործունեայ ըլլալէ 'ի զատ՝ խոհեմ քաղաքականութեան մի կուսակից ըլլան, առանց չափազանց անհամբերութիւն և առանց վհատութիւն ունենալու։

Փարիզի Մոնիթէօր օրագիրը՝ գաղղիացի զօրաց Հռոմէն մեկնելուն վրայօք խօսելով կըսէ, թէ այս բանին համար տարակոյս մը չկայ․ և Գաղղիոյ կառավարութիւնը՝ երբոր ժամանակը հասած համարի, խորհրդակցելով քահանայապետական կառավարութեանը հետ՝ ամեն հարկաւոր անօրէնութիւնները 'ի գործ պիտի դնէ և պիտի սկսի զօրքը քաշելու․ ուստի որոշեալ պայմանաժամուն՝ գաղղիացի զինուոր մը պիտի չմնայ Հռոմի մէջ։

Ինչպէս անցեալները գրուցեցինք, քահանայապետական կառավարութիւնը զբաղեալ է զօրաբանակ մի կազմելու, կամ լաւ ևս է ըսել իւր այժմեան զօրաբանակին թիւը՝ որ 7000 է, կուզէ 10.000 հոգիի հասցնել։ Այս բանին վրայօք լրագրութիւնները զանազան կերպիւ խօսեցան․ բայց սրբազան Պապը հետևեալ պատասխանը տուաւ․ "Տասը հազար հոգի բաւական են վարչութեան ծառայութեանը համար և հասարակաց անդորրութիւնը հաստատուն պահելու համար․ Եթէ դուրսէն դրդուութիւն չըլլայ, Հռոմի մէջ խռովութիւն պիտի չպատահի․ բայց ենթադրենք թէ խռովութիւն մի տեղի ունեցաւ, իմ զօրագնդերս շուտով կարող պիտի ըլլան զսպելու զայն․ բաւական է որ ապստամբները օգնութիւն չընդունին Զիալտինիի մը հրամանատարութեան ներքև եղած զօրաբանակէ մի։ Իսկ եթէ Զիալտինի զօրավարը և իւր զինուորները միտք ունին Վատիկան գալու, յայնժամ անօգուտ է ինձ զօրաբանակ մի կարգադրելը․ վասնզի ո՛չ տասը հազար զօրք, ո՛չ տասնևհինգ և ո՛չ քսան հազար հոգի բաւական չեն անոնց դէմ դնելու․ այլ միայն իմ խրատներս և եկեղեցւոյն խրատները օր մը յաղթող պիտի գտնուին անոնց վերայ"։

Ինչպէս շատ տէրութիւններ, նմանապէս Հելլենական փոքրիկ թագաւորութիւնը ևս ծանր պարտուց ներքև կըճնշուի․ ուստի լրագրութիւնները կըյորդորեն և կըխրատեն զկառավարութիւնը և ազգային երեսփոխանական ժողովը, որպէսզի տէրութեան զանազան գործակալաց թիւը պակսեցնեն և անոնց ամսական վարձքը՝ կարելի եղածին չափ նուազեցնեն․ ապա թէ ոչ՝ կըսէ Նէոս օրագիրը, պիտի պարտաւորիմք շուտով սնանկանալ և դուցէ արդէն սնանկութեան մէջ կըգտնուիմք։ Օգոստափառ Գէորգ թագաւորը՝ տեսնելով հելլենական գանձուն նեղութիւնները, արժան համարեցաւ իրեն որոշուած տարեկան թոշակին երրորդ մասը թողուլ 'ի նպաստ ազգային դրամական կարօտութեանց։

Աթէնքէն հասած նամակները կըսեն, թէ յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ խօսք կըլլայ միշտ դաւակցութեան մի վրայօք, որուն նպատակն է Օթօն թագաւորը վերստին Հէլլադայի աթոռը նստեցնել։ Սակայն այս բանին ոչ ոք հաւատ չընծայեր․ ինչու որ ամենևին պատճառ մի չկայ կարծելու թէ դաւակիցները ընկերներ ունեցած ըլլան զօրաբանակին մէջ։

Բայց եթէ այս կողմանէ վախնալու բան մի չկայ, սակայն աւազակութիւնը՝ որ երթալով կըզօրանայ, ոչ սակաւ անհանգիստ կընէ Հէլլադայի բնակիչները։ Կառավարութիւնը պարտաւորեցաւ թագաւորական հրամանագրով, մեծ վարձք խոստանալու անոնց՝ որ կրնան ողջ բռնել կամ սպաննել քանի մը աւազակապետներ, որոց անունները նշանակուած են։

Ռուսիոյ աթոռոյն նոր ժառանգը անցեալները հետևեալ երդումը ըրեր է, ըստ օրինաց․

«Յանուն ամենակալին Աստուծոյ և առաջի այս սուրբ Աւետարանին, կերդնում և կըխոստանամ՝ հաւատարմապէս և անձնանուէր սրտիւ ծառայել իմ օգոստափառ վեհապետիս և ամենասիրելի Հօրս, և յամենայնի հնազանդ ըլլալ անոր, առանց խնայելու կեանքս մինչև վերջին կաթիլ արեանս։ Կերդնում և կըխոստանամ նաև պահպանել և պաշտպանել իմ ամենայն զօրութեամբս, կարողութեամբս և ամեն միջոցներովս, բոլոր իրաւունքները և արտօնութիւնները որ կըվերաբերին միապետութեան և Ռուսիոյ կայսերական Վեհափառութեան զօրութեանը և կարողութեանը, զօրութեամբ հաստատեալ օրինաց, կամ միջնորդութեամբ գործակից ըլլալով ամեն այն բանի՝ որ կրնայ յարաբերութիւն ունենալ իմ հաւատարիմ ծառայութեանս առ Ռուսիոյ կայսերական Վեհափառութիւնն, և պետութեան բարօրութեանը հետ, իբրև ժառանգ կայսերական գահին ամենայն Ռուսաց և Բոլոնիայի թագաւորութեան ու Ֆինլանտիայի մեծ դքսութեան գահից, որոնք միացեալ են այս կայսերական գահին հետ։ Կըխոստանամ և կերդնում պահպանել կայսերական գահին ժառանգութեան կարգը և ընտանեկան կանոնները իրենց բովանդակ զօրութեամբը և ամրողջութեամբը, որոնք ըստ ամենայն մասին կայսերական իշխանութեան վերայ հաստատեալ են հիմնական օրինօք․ որպէսզի կարող ըլլամ անոնց վրայօք համար տալ առաջի Աստուծոյ և անոր վերջին դատաստանին։

«Գնա՛, պատասխան տուաւ մայրը, կըտեսնեմ թէ որկրամոլ պիտի ըլլաս․ ուրիշ չեմ տար քեզ"։

Գրիգորիկ գնաց սեղանին առջևը նստաւ և իր գիրքը առաւ որ կարդայ։ Այն ատեն մայրը ալ չկրցաւ զսպել իր սրտին ուրախութիւնը ու սէրը, գիրկը առաւ ու կուրծքին վրայ սեղմեց․ ու երեսը պագնելով թրջեց։ Գրիգորիկ չէր գիտեր թէ ինչ պատահեցաւ։ Իմ սիրելի տղաս, ըսաւ վերջապէս մայրը, իմ սիրելի զաւակս, տեսայ ես թէ ինչ բանի գործածեցիր քու նախաճաշիկդ, ու բոլորովին ուրախ եմ թէ ունիմ զաւակ մի որ կզգայ իր եղբայրակցաց թշուառութիւնը, ու բաղձանք ունի զայն դարմանելու․ բայց ըսէ ինծի, ո՛վ իմ Գրիգորիկ, ինչո՞ւ ծածուկ պահեցիր ինձմէ։

«Վասնզի, պատասխանեց Գրիգորիկ, միշտ կըսէիր ինծ թէ առանկ գործքերը պէտք չէ որ հռչակենք"։

Շատ աղէկ, ըսաւ մայրը, բայց չէր պէտք թէ որ ինծ միայն ըսէիր․ մանաւանդ ընդհակառակը քեզի տըրուած հացէն ու թացանէն աւելի պիտի տայի որ այն աղքատ ընտանիքին տանիս։

Այն ատեն Գրիգորիկ պատմեց իր մօրը այն ընտանեաց խեղճ վիճակը, և իր բարեգործութեանը փոխարէն խնդրեց որ ծառային հետ երթայ, ու շատ կերակուր քանի մ'ալ հագնելիք տայ անոնց։ Իր զգացած ուրախութիւնը անպատմելի էր, ու կօշկակարին ու անոր որդւոց երախտագիտութիւնը իրենց փոքրիկ բարեգործին վրայ աւելի իրենց թափած արտասուքովը կըպատմուէր քան թէ խօսքով։ Անոնք որ լսեցին այս գործքը՝ սիրեցին զԳրիգորիկ, և իրենց բարեկամութեան ցոյցը տուին անոր։ Ինքը իր ծնողաց ուրախութիւնն է, և օրինակ մի, զոր ամեն հայրեր իրենց որդւոյը առջև կըդնէին իբր յիշատակ։

Ուստի, տղա՛քս, հետևեցուց Տիմոն, ինչպէս կ'երևայ ձեզ Գրիգորիկը։

Ո՛հ, սքանչելի՛ տղայ էր, պօռացին ամենքը, որուն պատմութիւնը մեծ տպաւորութիւն ըրած էր իրենց։

Շա՛տ աղէկ, ըսաւ Տիմոն, ջանացէ՛ք որ դուք ալ անոր նմանիք։

Կըխրատեմ զձեզ նաև, տղա՛քս, որ ջանաք դուք ընել ձեր բարեգործութեան եղանակը, ոչ միայն պարգևներով, այլև դժբաղդներուն լաւ ու օգտակար խրատներ տալով որ կարենան իրենք՝ անձամբ իրենց կենաց պիտոյքը ճարելու․ բարեգործութեան ամենէն խոհական ու լաւ կերպը այս է։

Իսկ ըստ այլ մասին պէտք է, տղաքս, որ ամենևին խտրութիւն չընէք․ այսինքն այն մարդը որուն կօգնէք ի՞նչ կարգէ կուզէ ըլլայ թէ ձեր ազգէն կամ կրօնքէն, և թէ՛ ուրիշ ազգէ կամ կրօնքէ եղած ըլլայ։ Խեղճ մշակը իրաւունք ունի ձեր աւելորդ հագուստը ինքը առնել․ ինչպէս նաև ամեն աղքատ մարդիկ։ Հրէան, այլազգը, առանձին պարագաներու մէջ, քրիստոնեաներուն հետ իրենք ալ իրաւունք ունին․ վասնզի անոնք ալ մարդիկ են, հետևաբար ձեր նմաններն են ու նոյն իրաւունքները ունին ձեր ողորմութեանը ու օգնութեանցը։

Թէոր, տղաքս, հետևիք մինչև հիմա ձեզ տուած խրատներուս, արդարև երջանիկ կեանք պիտի վարէք։ Բայց կարելի է որ երբեմն բարիք ընէք կամ ծառայէք այն մարդոց, որոնցմէ ամենևին օգուտ մը չկրնաք քաղել․ վասնզի ամեն մարդիկ ինչպէս պէտք էր՝ բարի ու խոհեմ չեն երախտագէտ ըլլալու կամ ձեր ծառայութիւնները փոխարինելու․ բայց այս՝ չըլլայ թէ պաղեցնէ ձեր սրտերը արդար ու բարեգործ ըլլալու․ ու խստաբարոյ մի՛ ըլլաք անոնց դէմ՝ որոնք գուցէ ձեր ըրած երախտեաց փոխարէն ապերախտութիւն ընեն։ Միթէ մշակը՝ իր արտը տարի մը արդիւնաւոր չըլլալուն համար, ալ այնուհետև չ՚սերմաներ զայն։

Ի վերայ սոյն ամենայնի պէտք է ըսեմ ձեզ, թէ այս առաքինութեան ու պարկեշտութեան ճամբուն մէջ, թէպէտ միշտ երջանիկ ու գոհ պիտի ապրիք, բայց ոչ միշտ ազատ պիտի ըլլաք բաղդին ձախորդ պատահարներէն․ վասնզի արկածները մարդկային կեանքէն անբաժանելի են։ Այսու ամենայնիւ ձեր վիճակը հասարակօրէն երջանիկ պիտի ըլլայ։ Պէտք է ձեզ՝ անզուգական և մեծագոյն համբերութեամբ տանիլ դժբաղդութեանց, որոնք կըպատահին ձեզ՝ առանց դուք յանցանք մի ունենալու; քան թէ այն դժբաղդութեանց՝ որոց պատճառը դուք կըլլաք միայն։ Առաջին պարագային մէջ, ամեն մարդ ցաւակից կըլլայ ձեզ ու յօժարութեամբ ձեռքէն եկած օգնութիւնը կընէ․ իսկ երկրորդին՝ շատ մարդիկ անհոգ կըլլան ձեր դժբաղդութեանը։ Եւ ոչ մէկը կարեկից կըլլայ ձեզ․ շատ քիչ մարդիկ գուցէ յօժարին գթալ ձեր վրայ․ և դուք ինքնին պիտի աւելցնէք ձեր դժբաղդութիւնը, զատն ու անտանելի յանդիմանութիւններով։

Յունական թարգմանութիւն․
Վ․ Մաղաքիա Յարութիւնեան։

Տէ՛ր, Աստուած հարցն իմոց և Թագաւոր Թագաւորաց, ուժ, լուսաւորեա՛ և առաջնորդեա՛ զիս յանմարէզ ծառայութեանն որ կը մատուցուի ինձ, և քու երկնային իմաստութիւնդ ուղեկից ըլլայ ինձ: Յաղարկեա ինձ զուրբս քո 'ի բարձանց երկնից, որպէսզի իմանամ զոր ինչ հաճելի է առաջի աչաց քոց և ըստ օրինաց արդարութիւնը աղէկ ճանաչեմ: Իմ սիրտս քու ձեռացդ մէջ ըլլայ. ամէն":

Եգիպտոսի լրագրութիւնները կ'իմացնեն թէ բարձրապատիւ փոխարքայն հրաման ըրաւ որ խիստ ընդարձակ մաքրանոց կամ արգելանոց մի (լազարէթ) շինուի 'ի Ռուէզ, որպէսզի ուխտաւորները Մէքքէէն վերադառնալու ժամանակը, այնտեղ սպասեն և բժշկական զգուշութեան ներքև միայն քանի օր որ արժան կը համարուի:

ԿՏԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ

Հանգուցեալ քիր Բանտեա Ռալլի Յոյն մեծահարուստ վաճառականին կտակը՝ անցեալ Օգոստոսի առջի օրը Լոնտոնի դատարանը յանձնուեցաւ, ձեռամբ իր որդւոյն քիր Բէթրոս Բ. Ռալլիին, որ միակ կտակակատարն է, և ըստ օրինաց պարտաւորեցաւ երդում ընել, թէ իր հօրը անձնական հարստութիւնը 400,000 սթէրլինէն նուազագոյն է:

Կտակին ամսաթիւը 1865 Յուլիսի 1էն է և կտակագիրը նոյն ամսոյն 9ին վախճանեցաւ:

Կտակագիրը կը թողու Քիոսի կղզւոյն, այսինքն իր հայրենեացը դպրատան 1000 անգղիական լիրա, որոց տոկոսը ամէն տարի պիտի մատուցուի իբրև վարձատրութիւն այն աշակերտին, որ միւսներէն երևելի պիտի հանդիսանայ թէ 'ի մասին ուսմանց և թէ 'ի մասին բարոյական ընթացքին:

Նմանապէս 200 անգ. լիրա կը թողու 'ի նպաստ Քիոսի սրբոյն Վիքթորի եկեղեցւոյն և 100 անգ. լիրա յիշեալ կղզւոյն հիւանդանոցաց բաժնուելու:

Դարձեալ կտակագիրը կը թողու Աթէնքի Բանէքիսթիմիոն կոչուած ուսումնարանին 1000 անգ. լիրա, որոց տոկոսը պիտի կարգադրուի ամէն տարի, ըստ օրինակի Քիոսի դպրատան հրիտակին:

Աթէնքի մէջ եղած Ուսումնասիրական ընկերութեան (Ֆիլէքբէտէվթիքի էթէրիա) նախագահին և խորհրդոյն 500 անգ. լիրա կը թողու, որպէսզի անոնց տոկոսը ամէն տարի մատուցուի իբրև վարձատրութիւն այն օրիորդին, որ յիշեալ ուսումնարանին մէջ վարժուելով, իր ընկերաց վերայ առաւելութիւն մի պիտի ունենայ թէ ուսմանց և թէ բարոյականի նկատմամբ: Այլև 500 անգ. լիրա պիտի բաժնուի Լոնտոնի մարդասիրական հիմնադրութեանց, կտակակատարին ընտրութեանը համեմատ:

Հանգուցեալը՝ Լոնտոնի իր գրատունը աշխատող պաշտօնատարաց մէկ տարուան իրենց վարձքը կը պարգևէ. և 100 անգ. լիրա կը թողու որ բաժնուի Պօնտրվէն գեղը ունեցած իր ամարանոցին ծառայից ու պարտիզպանաց. նմանապէս 100 անգ. լիրա կը թողու 'ի նպաստ աղքատաց յիշեալ գեղին:

Իր տանը աղջիկ ծառային Խարիէթա Ռօթէրթօն անուն, տարեկան 60 լիրա կը մատուցանէ ցկեանս:

Այս բոլոր հրիտակները պիտի վճարուին ազատ յամենայն հարկէ ու որ և է իրաւունքէ:

Կտակագիրը կը պարգևէ նաև 5000 անգ. լիրա իր փեսային միստր Ք. Փ. Ռոնքին, 'ի նշան իր հայրական սիրոյն և յարգանաց: Նմանապէս վեհանձնաբար և մեծ առատաձեռնութեամբ խնամք կը տանի իր դստերը տիկին Ռոնքին և անոր զաւակացը վերայ:

Կան նաև ուրիշ քանի մի հրիտակներ 'ի նպաստ ազգականաց կտակագրին. իսկ մնացեալ բոլոր հարստութեանը ժառանգ կը մնայ իր միակ որդին և կտակակատարը քիր Բէթրոս Բանտեա Ռալլին:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Հետևեալ նամակը՝ զոր անցեալ շաբթու ընկալանք Տրեստու շոգենաւով, յօժարամիտ կը փութամք հրատարակելու ըստ խնդրոյ յարգոյ նամակագրին:

Վենետիկ, 8—20 Սեպտեմբեր 1865,

Մեծարգոյ խմբագիր,

Ինչպէս ամէն տարի այս տարի ալ Օգոստոս ամսոյն վերջը կատարեցաւ Ռափայէլեան վարժարանին աշակերտաց պարգևաբաշխութեան հանդէսը՝ վարժարանին Վենետիկեան նկարներով զարդարեալ ընդարձակ սրահին մէջ՝ ընդ նախագահութեամբ գեր. տեառն Գէորգայ Հիւրմիւզեան սրբազան Արքեպիսկոպոսին Սիւնեաց Աբբահօր Մխիթարեան միաբանութեան և 'ի ներկայութեան արգոյ ուսուցչաց և հրաւիրեալ հանդիսականաց:

Հրաւիրելոց թիւը գտնուելու պատիւ ունենալով կը յօժարիմ, մեծարգոյ խմբագիր, այս առթիւ ձեզի ալ մեր անկեղծ խնդակցութիւնը և գոհունակութիւնը հրապարակաւ յայտնելու՝ հայրենիքէն հազարաւոր մղոն հեռու օտար երկիր բայց ազգային յարկին տակ սպառապարեալ Հայ մանկունքն ամենայն խնամով տրուած ազգային դաստիարակութեանը վրայ՝ հանդերձ օտար լեզուաց և հարկաւոր ուսմանց ծանօթութեամբ: Արդարև ոչ սակաւ գովելի է այս մասին վարժարանին վերատեսուչ արժանապատիւ տէր Աբրահամ Ճարեան վարդապետին և համօրէն միաբանութեան եռանդը և փոյթը:

Հանդիսին մէջը սրբազան Աբբահայրը յանպատրաստից ճառ մի խօսեցաւ ուղղեալ առ աշակերտս վարժարանին. յորում ուսման և գիտութեան օգտակարութեանը և քրիստոնէական կրօնքը ազգիս ամենայն իմաստութեան և բարեաց ըլլալուն վրայ ճառեց, ազգին յոյսը ներկայ սերնդին վրայ ըլլալը և իր ապագային անկէ կախում ունենալը ցուցուց, և միանգամայն յորդորեց զաշակերտս առ հաստատ յօգուտ 'ի կիր արկանել զուսումն իւրեանց ազգին և մարդկութեան:

Հանդիսին վերջ տուաւ գերապատիւ տէր Եդուարդ Հիւրմիւզեան արքեպիսկոպոսին եղբօր կարդացած սրտառուչ պատմական երգը, ուղղեալ նոյնպէս առ սանս Ռափայէլեան:

Խնդրելով՝ մեծարգոյ խմբագիր, ներկայս լրագրոյդ մէջ անկիւն մի շնորհելու բարեհաճիք եթէ արժան համարիք, մնամ և այլն:

Յարութիւն Միքայէլեան:

Սինկափուրէ մեր մեծարգոյ բարեկամէն նամակ մի ընկալանք՝ ներկայ տարւոյս Օգոստոսի 21էն գրուած, որուն մէջէն հետևեալ ազգային ցաւալի տեղեկութիւնները քաղելով կը հրատարակեմք, առանց գրուածին ոճը փոխելու:

«Այս միջոցում անցս շատ երևելի վաճառականաց տներ կոտր ընկան (սնանկացան) մեծ գումարով. որոց մին քանիսի յատկութիւնն տասն հրամանոց. մինն՝ 43 միլիոն պօնդ ըստ ընդ, մինն՝ 33 միլիոն պօնդ ստալինգ. և մին քանի հոգիք՝ մին, երեք, հինգ եւայլն. որոց մեր միասն ոչ թէ փոքրայ, այլ շատ ծանր ըստ մեր կարողութեան: Աստուած մեր խեղճ Հայոց ազգին ողորմեսցի և զդուռն ողորմութեան բանայ. թէ ոչ՝ եղ գոյութիւն չմնալոյ մեր աստուածեալ ազգի վերայ: Մեր ստարութեան տառապանքն, չարչարանքն և վտանգն բաւական չի, այս ամենայնն ևս կրեմ մենք. մին կողմից՝ վտանգելով մեջքերաննիս կորուսմամբ, միւս կողմից անողորմաբար գնումդ»:

(Կոստանդնուպոլսոյ) Կրօնական ժողովը այս շաբաթ Մանչէսթերի ազգայնոց հոգևոր հովիւ անուանեց է Կիրոյէնց Բարբերդցի արժանապատիւ Խորէն վարդապետը 'ի խնդրոյ Մանչէսթրաբնակ ազգային վաճառականաց: Արժ. վարդապետը առաջիկայ շաբթու մէջ ճամբայ պիտի ելնէ: Ըստ լսուած ենք որ Մանչէսթըրի ազգայինք գոհ պիտի ըլլան իրենց նորընտիր հովուէն:

—(Կոստանդնուպոլսոյ) եկեղեցական երեսփոխաններէն 2 վախճանեալ, 3 բացակայ և 4 վիճակաւ հրաժարեալ երեսփոխանաց տեղ ուրիշներն ընտրելու համար կրօնական ընդհանուր քուէարկութիւն ըլլալով, բացարձակ առաւելութեամբ ընտրուեցան՝ գերապատիւ տէր Արիստակէս Ս. արքեպիսկոպոս ատենապետ Կրօնական Ժողովոյ, արժ. Յովհաննէս վարդապետ Սէթեան, Գարեգին վարդապետ Թաթարեան, Յովհաննէս վարդապետ Չըպըղճեան, տէր Յարութիւն քահանայ Գալաթիոյ, և տէր Սուքիաս քահանայ՝ Մայր եկեղեցւոյ:

ԿԻԼԻԿԻԱ.

Երկպառակութիւնը դժբաղդաբար կը շարունակուի Կ. Պօլսոյ ազգային Վարչութեան մէջ. և Քաղաքական ժողովոյն ատենապետ մեծապատիւ Սերվիչէն էֆէնտին և իր անդամակիցներէն չորս հոգի իրենց հրաժարականը տուին:

Մեծապատիւ Սերվիչէն էֆէնտին՝ առ սրբազան Պատրիարք Հայրն ուղղած՝ հետևեալ իր նամակովը կը բացատրէ իր հրաժեշտին պատճառը.

Ամենապատիւ սրբազան Հայր,

Ցակամայս ուրբաթ օր ընդհանուր ժողովոյ նիստին ներկայ չկրցայ գտնուիլ: Լսեցի որ Քաղաքական ժողովը իր մեծագոյն մասամբը պարտաւորութիւն առած է ընդհանուր ժողովին առջև՝ քիչ ժամանակի մէջ ամեն բան բարեկարգելու՝ արդի պարագաները պահելով: Կը շնորհաւորեմ իմ ընկերներս իրենց այդ կարծիքին վրայ. բայց այս մասին իրենց հետ համամիտ չըլլալուս, ժողովին մէջ գտնուիլս իրենց բանելու ընթացքին օգուտ մը չկրնար գործել. միանգամայն չուզելով իրենց առած այս պատասխանատուութեանը տակ գտնուիլ, կը պարտաւորիմ Ձեր սրբազնութեանը իմ հրաժարականս տալու, աղաչելով այս որոշումը հաղորդել որուն որ անկէ:

Ամենախոնարհ ծառայ

Բերա, 6 Սեպտեմբեր 1865: ՍԵՐՎԻՉԷՆ

Մասիսին Սեպ. 11 թուոյն մէջ կը կարդամք.

Երէկ Քաղաքական ժողովը Գալաթիա գումարուեցաւ և ինը ժողովական ներկայ գտնուեցան. Ուստի թէև մեծագոյն մաս չկար, բայց ներկայ ժողովականք քանի մը կարևոր որոշմանց գործադրութեան միջոցներուն վրայ խորհեցան, այն տրամադրութեամբ՝ որ եթէ նոր որոշում մ'ընեն, օրինաւոր նիստի մէջ վաւերացընեն:

Նախ՝ ժողովէն հինգ հոգի հրաժարելով որք են,

Մեծ. Սերվիչէն էֆէնտի,
" Քափամաճեան Յարութիւն էֆէնտի,
" Տատեան Սիմոն—պէյ,
" Սիրունեան Յակոբ էֆէնտի,
" Սարաֆեան Յարութիւն էֆէնտի.

Ժողովը ասոնց հրաժարականը ընդունեց և որոշեց ընդ. ժողովոյ դիւանին իմաց տալ նոր ընտրութեան ձեռնարկելու համար.

Բ. Ընդ. ժողովոյ որոշած 75 ղուրուշի թերհաշուոց հաւաքման միջոցներուն համար՝ ժողովը մեծ. Նէվրուզեան Յովակիմ էֆէնտիին պատրաստած յատակագիծն ընդունելով՝ յանձնաժողով մը կազմեց, որ ըստ այնմ պէտք եղածը տնօրինէ և հետզհետէ 'ի գործ դնէ ժողովին հաւանութեամբը.

Այս յանձնաժողովին անդամ անուանեցան

Մեծ. Ալլանեան Յօհաննէս էֆէնտի,
" Նորիկեան Նշան էֆէնտի,
" Նէվրուզեան Յովակիմ էֆէնտի,
" Մամուրեան Մատթէոս էֆէնտի.

Գ. Ժողովը Մուշէն նոր 'ի նորոյ առած ցաւալի լուրերուն վրայ՝ որոշեց որ նախորդ ժողովին որոշումն անմիջապէս 'ի գործ դրուի, Միաբանութեան չորս վարդապետները վանքէն արտաքսել տալով, և արժ. Մխիթար վարդապետը՝ գերա. Խրիմեան վարդապետին առժամանակեայ փոխանորդ կարգեց.

Կիլիկիա հանդիսին 83 թուոյն մէջ կը կարդամք.

"Երուսաղէմայ վանուց նախորդ աւագ թարգման Չիլինկիրեան Յակոբոս վարդապետը խնդրագիր մատուցանելով (Քաղաքական) ժողովին, յիշեալ վանքին Միաբանութենէն կը պահանջէ եղեր իր տարեկան ծախուց հաշիւը, գոյքը, վանական իրաւունքն ու եկեղեցական պատիւը: Ժողովը որոշեր է յանձնաժողովի քննութեան աւանդել Չիլինկիրեանի այս բազմատեսակ պահանջմանց խնդիրը. Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ ալ փոխանորդի ներկայութիւնը հարկաւոր համարելով: Տեսնենք այս հինաւուրց խնդրոյն ինչ վախճան կը տրուի":

Մեր լսածին նայելով, այս խնդիրը աղտոտ ու գայթակղական գործ մըն է. որուն քննութենէն, եթէ չեմք սխալիր, նոր անպատուութիւն մի պիտի ծագի Չիլինկիրեան վարդապետին համար:

Արդէն ամիս մը կ'ըլլայ որ գերապատիւ Ներսէս եպիսկոպոսը Կ. Պօլսոյ ազգային Վարչութեան որոշմամբը մեկնեցաւ Գահիրէ երթալու, նոյն մայրաքաղաքին Հայոց մէջ ծագած երկպառակութիւնները քննելու և խաղաղութիւնը, եթէ կարելի է, վերահաստատելու համար.

Սիրելի է մեզ լսել թէ յիշեալ բանիբուն հոգևոր հովիւը՝ իր պաշտօնը ազգասիրական եռանդեամբ 'ի գործ դնելով, կը յաջողի սէրը և միաբանութիւնը նորոգելու Եգիպտոսի Հայոց մէջ, և արժանի կ'ըլլայ Քրիստոսի Տեառն մերոյ երանութեանը զոր կու տայ խաղաղասիրաց:

—Կըլսեմք թէ գերապատիւ Խըրիմեան Մկրտիչ վարդապետը, որուն համար զրուցուեցաւ թէ Մուշէն Վարագ երթալու ժամանակը վիրաւորուած է, ողջամբ հասեր է 'ի Կարին՝ Մշոյ սուրբ Կարապետի վանքէն վերադառնալով։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Բարձրագոյն Դուռը զբաղեալ է վախըֆ երկիրները միւլք ընելու ծանր խնդրոյն վրայօք. և այս բանին գործադրութեանը համար քանի մը անգամ ժողովք եղաւ նախագահութեամբ բարձրապատիւ Մեծ-Եպարքոսին. բայց տակաւին կատարեալ որոշում մի չեղաւ։

—Վերջին հրդեհէն այրած թաղերը վերստին շինուելու հոգ կըտարուի և այս բանին՝ կառավարութեան հրամանացը համեմատ, շատ ճարտարապետներ զբաղեալ են յատակագիծներ (րէսիմ) շինելու, որոց մէջէն որնոր աւելի գեղեցիկ ու պատշաճաւոր համարուի, այն գաղափարին վերայ պիտի սկսին շինութիւնները։ Կըսուի թէ այրած տեղւանքը՝ ամենը մէկ խառնելով, այսինքն թարլա ընելով, ինչպէս որ Իզմիրի Հայոց թաղը եղաւ. իւրաքանչիւրոյն՝ իւր առջի ունեցած տանը կամ խանութին տեղին չափ, կամ քիչ մը պակաս տեղ պիտի տան, և փողոցները լայն և ուղղագիծ պիտի ըլլան եղեր. նմանապէս կըսուի թէ թոյլ պիտի չտրուի տախտակաշէն տներ կանգնելու այրած տեղւանքը։

—Կարօտ հրկիզելոց օգնութեան համար բացուած ստորագրութիւնը կըշարունակուի և մինչև ցայսօր 3 միլիոն 220 հազար ղուրուշի չափ ժողվուեցաւ. որ ամեն ազգի հրկիզելոց կըբաժնուի արժանաւորապէս, ձեռամբ յանձնաժողովոյն որ այս գործոյն համար հաստատուած է։

Օգոստափառ Սուլթանը, որուն մարդասիրական առատագութ զգացմունքը յայտնի է ամենուն, բարեհաճեցաւ մէկ միլիոն ղուրուշ նուիրելու, որ վերոյիշեալ գումարին մէջն է։

—Կայսերական հրովարտակաւ. մաքսատանց ընդհանուր վերատեսուչ վսեմափայլ Մուխլիս էֆէնտին՝ Դամասկոսի նահանգին ընդհանուր կառավարիչ անուանեցաւ, և այս առթիւ միւշիրութեան աստիճան ընկալաւ։ Մաքսատանց ընդհանուր վերատեսչութիւնը՝ արդարութեան բարձրագոյն ատեանին անդամ Մէճիտ էֆէնտիին յանձնուեցաւ։

—Աւստրիոյ դեսպան մօսիւ տը Բրօքէշ Օսթէն սեպուհը, որուն համար լրագիրները զրուցեցին թէ իւր հրաժարականը տուած է, այս օրերս կըսպասուի 'ի Կ. Պօլիս՝ ուր պիտի շարունակէ իւր բարձր պաշտօնը 'ի գործ դնելու։

—Յայտնի է որ Մէքսիքոյի կայսեր արտաքոյ կարգի դեսպան զօրապետ Մարքէզը՝ պատիւ ունեցաւ անցեալները օգոստափառ Սուլթանին ներկայանալու և Մէքսիքոյի Արծուոյն նոր կարգին ադամանդեայ մանեակը նուիրելու Կորին Վեհափառութեանը 'ի կողմանէ իւր վեհապետին։ Կըհաստատեն այժմ, թէ յիշեալ դեսպանը՝ Բարձրագոյն Դրանքով ուրիշ պաշտօն մի ևս ունի եղեր կատարելու, որուն նպատակն է բանախօսութիւններ բանալ կայսերական կառավարութեանը հետ 'ի մասին քանի մը տեղեաց որ սուրբ Երուսաղէմի մէջ կըգտնուին։

Կըսուի թէ Մէքսիքոյի կայսրը և կայսրուհին, բարեպաշտական զգացմունքէ շարժեալ, կըփափաքին ծախու առնել օսմանեան կառավարութենէն քանի մը սուրբ տեղւանք, որոնք իրենց քայքայեալ կացութեանը պատճառաւ՝ գրեթէ թողտրուած և անտէր մնացած են Երուսաղէմի մէջ։ Այս տեղւանքը նորոգելով և փառաւոր կերպիւ շինել տալով՝ Մէքսիքոյի կայսրը կուզէ եղեր նուիրել զանոնք 'ի յարգանս և յիշատակութիւն հաւատացելոց։

Այս լուրը կրնայ բոլորովին անհիմն չըլլալ. ինչու որ կըսուի նաև թէ Երուսաղէմի մէջ Մէքսիքոյի ընդհանուր հիւպատոս սահմանուած պաշտօնատարը, որ արդէն Եւրոպա հասած է, պիտի նուիրէ սուրբ Գերեզմանի տաճարին՝ յանուն կայսեր և կայսրուհւոյն Մէքսիքոյի, ոսկեզօծեալ արծաթ ճաճանչ մի Արքութեան, նմանապէս շքեղ սկիհ մի։

—Ազգային երկպառակութիւնը սաստկապէս կըշարունակուի. քաղաքական ժողովոյն անդամներէն 4 հոգի հրաժարուիլը արդէն գիտէք, այս շաբթու 7 անդամ ևս իրենց հրաժարականը տուին։ Փոխվերջեան մեծագոյն մասը զոհ չէ Քաղաքական ժողովէն, որ այժմ գրեթէ լուծման վիճակի մէջ կըգտնուի։ Ամենէն ցաւալին այն է, որ զարշելի անիշխանութիւնը կըտիրէ ազգին մէջ. և եթէ այսպէս շարունակուի՝ Սահմանադրութեան կործանման պատճառ պիտի ըլլայ. ինչու որ իւրաքանչիւրոք՝ ըստ իւր կարծեաց, նոր կանոններ կուզէ յաւելընել անոր տրամադրութեանցը վերայ։ Փրայ այս ցաւալի վիճակէն շատերը յուսահատելով՝ կուզեն հաստատել թէ մեր դժբաղդ ազգը տակաւին բաւականապէս կրթուած չէ, այսինքն իրաւանց և պարտուց սկզբունքը չճանչեր, որպէսզի կարող ըլլայ սահմանադրապէս կառավարուելու, ինչպէս որ մինչև ցայսօր տեսնուեցաւ և յետ այսորիկ ալ պիտի տեսնուի։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐՔ

Զմիւռնիա, 2 Հոկտեմբեր։

Քաղաքիս ոստիկանութեան տեսուչ մեծաշուք Եաւէն աղան, որուն բարեջան հսկողութեանը և գործունեայ խոհեմութեանը համար մեծապէս շնորհապարտ է Իզմիրի ժողովուրդը, անցեալները ութ հոգիէ բաղկացեալ դաւակցութիւն մի երևան հանեց։ Այս եղեռնագործներուն դիտաւորութիւնը՝ Հայ հարուստի մը տունը թալելէ ետև, Այտընի երկաթուղւոյն գանձապետը բռնել և քովը եղած դրամը յափշտակելէր։ բայց Եաւէն աղան գործը իմանալով՝ անմիջապէս ձեռք ձգեց այս չարագործները՝ որոնք յիշեալ երկաթուղին կըբանէին։ Ասոնցմէ 7 հոգին Մահմէտական և մէկը Յոյն է. ու ամենքն Արնաուդ. և իմացուեցաւ թէ ծանր յանցանքներով դատապարտուած և փախած են Մէյլանիկէն, ուրժան համարուեցաւ դարձեալ յիշեալ քաղաքը յուղարկել՝ ըստ հրամանաց մեր վսեմափայլ կառավարչին։

—Օգոստափառ Սուլթանը բարեհաճեցաւ Մէճիտիէ կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը շնորհելու մեր ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Ռաշիտ փաշային։

—Տեղական կառավարութիւնը նոր պատուէր մի հըրատարակեց այս շաբթու, որպէսզի օսմանեան լիրան 100 ղուրուշի և արծաթ Մէճիտը 20 ղուրուշի անցնի, և ուրիշ դրամները համեմատաբար, ըստ կայսերական հրամանին որ հրատարակուեցաւ 'ի ժամանակին։ Քանզի յայտնի է որ օսմանեան լիրան քիչ քիչ բարձրանալով սկսաւ 102—102 1/2 ղուրուշի տրուիլ։

—Նահանգիս համարակալ վսեմաշուք Եսայ Հալէթ էֆէնտին՝ կայսերական հրամանաւ Բուսնիի զօրարանակին մուհասէպէճի անուանեցաւ։

—Անցեալ շաբթու երկու Յոյն երիտասարդներ, որոնք աղօրէպանի մը ծառաներ էին, սենեկի մէջ իրարու հետ կռուելով մէկզմէկ վիրաւորեցին դանակով։ Ասոնցմէ մէկը ծանր վէրք մի ընդունելով անմիջապէս մեռաւ, իսկ միւսոյն վէրքը թեթև ըլլալով՝ փախաւ. սակայն տարակոյս չկայ թէ շատ չանցած պիտի բռնուի։

—Անգլիոյ Դրամանոցը հարիւրին 6ի բարձրացուց իւր դրամկեղչին (ըսքոնթ) գինը. և Գաղղիոյ Դրամանոցը հարիւրին 4ի։

—Փարիզէն Հոկտեմբերի 4 ամսաթուով հասած հեռագիր մի կըծանուցանէ թէ քոլէրան կըյառաջանայ նոյն մայրաքաղաքը, և առջի օրը 50 հոգի մեռեր են։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Առևտրական գործքերը ընդհանրապէս յաջող են։ Անցեալ շաբթուանէ 'ի վեր բամպակները շատ ուզուեցան և գիները հետզհետէ բարձրանալով հասան մինչև 800–930ի ըստ տեսակին. բայց 3–4 օրէ 'ի վեր ծախու առնող չկայ 'ի պատճառս հեռագրական անյաջող լրոյ՝ որ առնուեցան Անգղիայէն։

Տօրոնը գիրավաճառ է միշտ և 2400 խուրձ Պախըրի ապրանք ծախուեցաւ 255–265 ղուրուշի։

Աֆիոնը ևս գիրավաճառ է, և այս շաբթու 204 կողով ծախուեցաւ 105 1/2–106ի չէքին։

Փալամուտը կուզուի և 5000 կենդինար Թըրեստուտեսակ վաճառեցաւ 102և128 ղուրուշի կենդինարը։

Չոր թուզ 3000 բեռ հասաւ այս շաբթու և վաճառեցաւ 60–130 ղուրուշի կենդինարը ըստ տեսակին։ Սուլթանինա կոչուած անկուտ չամիչին օխան 3 1/2–4 1/2 ղուրուշ է. Խաղախի չամիչին գինը՝ 2–2 3/4 է օխան. Գիտել արժան է սակայն որ չոր պտղոց մաքսի իրաւունքը ծախու առնողները պիտի վճարեն։

ԾԱՆՈՅՑՈՒՄ

ՆԸՎԱՃԱՌՈՒԹԻ

Ճանապարհորդութեան պատճառաւ եւ հրապարակական աճուրդով (մէզադը), Հոկտեմբերի 13—25ին առաւօտեան ժամը 10ին ըստ Եւրոպացւոց, մօսիւ Միշէլ Պրաճիօրի վաճառականին կանկարասիքը, որոնք կըգտնուին այժմ իւր տանը, որ Սինանօղլու խանին մէջն է։

ՀԻՒԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՕԼԼՕՈՒԷԻ
ԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ

Մարդուս ջղային դրութեան (սիսթէմ) շատ յոգնած ըլլալը սովալի ախտ մըն է և ջիղերուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ գըրգըռութիւնը վշտալի է յոյժ. վասն զի ուր գտնելու է անոր դեղը։ — Միակ դեղը այս է. քիչ խմէ գինի, գարեջուր, և ոգելից ըմպելիք. և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս անոնցմէ, և ամենևին չխմես. նմանապէս խահվէ մի խմեր, և անոր տեղ թեթև թէյով (չայ) գոհ եղիր։ Կարելի եղածին չափ մաքուր օդ ծծէ, ամեն գիշեր իմ դեղահատերէս երեք կամ չորս հատ կըլլէ, շատ միս կեր և համեմունքէ (պահար) հեռի կեցիր։ Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշդութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաս, միօրդ շուտով պիտի հանգստանաս, մարմինդ առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաս թէ ջղայ շարժումն ունեցար։

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԻԿԱՄԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ, թէ կըկղանքը չափէն աւելի ջրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլար, թէ քարը կամ աւազը երիկամանց կը հանին կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գտնուին մէջքին համապատասխանած մասը։ Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հօլլօուէի դեղահատերը առնուլ տալեալ հրահանգաց համեմատ և անոր օծելանիւքը շփել երիկամանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը։ Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ուրիշ դեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան։

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱՒՐՈՒԻԼԸ

Ո՛ր և է դեղ մի չկրնար ստամոքսի զօրութիւնը նորոգել և աղէկցնել այն շուտով՝ ինչպէս այս դեղահատերը. որոնք անբարեխառնութենէ կամ վատթար կերակուրէ պատճառուած բոլոր թըլթութիւնը կը վանեն և կը հանեն 'ի լեարդ (գարա ճիյեր), որուն գործողութիւնը կը կարգադրեն. ջիղերու սաստիկ ձգման (սպազմ) դէպքերու մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի և լեարդի ու ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ։

ԹՈՐԹՈՔՈՒՄՆ ԹՈՔԱՌԱՋԻՑ (պրօնշիթ) ՀԱԶ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒԽ

Շնչառութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է։ Անոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նըշանները կրնան միշտ կարգադրուիլ Հօլլօուէի հաչակաւոր դեղահատից միջոցաւ։ Անոնք շուտով կը դարմանեն արեան որ և է աժամանակեայ անշարժութիւնը, կը թեթևցնեն խցուած շնչերակները, կը բարեխառնեն շնչառութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւն կուտան շնչափողին ու թոքերուն դիւրութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու։ Այս դեղահատերը՝ իրենց մաքրողական զօրութեամբը կը սրբեն արիւնը ամեն աղտեղութիւններէ, և այս եղանակաւ կը զօրացնեն զդրութիւնը (սիսթէմ) ընդդէմ ծիւրական ախտի, շնչարգելութեան, և ուրիշ թոքային տկարութեանց։

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐՄՆԱՑՒՈՅ ԲԱՂԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Տկարութեան, թուլութեան և ջղացաւութեան դէպքերու մէջ, որոնք որ և է բնական կամ գերբնական չափազանցութենէ յառաջ եկած են, այս դեղահատից այլայլիչ և նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարսողութիւնը կը վերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ, ջղային դրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարդարէ և վերջապէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ։

Հօլլօուէի դեղահատերը ամենէն օգտակար դեղերն են հետևեալ հիւանդութեանց համար։

Շնչարգելութիւն,	Յօդացաւութիւն,	Թոքացաւութիւն,
Մախձային ախտ,	Տեսատեսութիւն,	Ցաւք որովայնի,
Խիլթ (տանճը),	Ջրգողութիւն,	Միզարգելութիւն,
Հարբուխ,	Անմարսողութիւնք,	Բորբոքումն,
Ծիւրական ախտ,	Դալուկն,	Ախտք ընդերաց,
Թանչ (գէօտնըրէ),	Բարախիւն սրտի,	Անկանոնութիւնք կա-
Խոյլ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միզա-	նանց,
Վէրնատութիւն,	նոցի,	Մորթային հիւանդու-
Լերդի հիւանդութիւնք	Գլխացաւութիւն,	թիւնք,
Փորացաւ,	Աֆրոդիտեան ախտք,	Խցողութիւնք։

Այս դեղահատերը, որ կը շինուին Հօլլօուէ բժշկին անձնական վերատեսչութեամբը, կը վաճառին իւր գործարանը 'ի Լոնտոն, Սթրէնտ կոչուած թաղը թիւ 244, 'ի գին 1 և 1 1/2 շիլինի, 2 3/4 և 4 1/2 շիլինի տուփը, ըստ մեծութեան տփոց։

Գիտել արժան է որ տպեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուաւ, որոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ 'ի առաջնորդութիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ։

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,
Գ[illegible] Գ. Պ[illegible]եան։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ